

Motion till riksdagen 2008/09:N4

av Tomas Eneroth m.fl. (s)
med anledning av skr. 2008/09:34

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008– 2010

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att Lissabonstrategin även framöver ska betona en helhetssyn på tillväxt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en sammanhållen jobbpolitik för att stärka svensk konkurrenskraft.

Motivering

Sverige är ett litet exportberoende land som rönt stora framgångar på världsmarknaden, vilket bidragit till att vi har kunnat utveckla vår välfärd och öka människors levnadsstandard. Den svenska välfärdsmodellen bygger på att både män och kvinnor arbetar, och genom att samhället reducerar de ekonomiska riskerna vid sjukdom och arbetslöshet ökar förtroendet och tilliten i samhället. När riskerna minskar för de anställda minskar också risktagandet för företagen. I Sverige finns en öppenhet för fri handel just på grund av att svenska företag och medborgare har varit förändringsbenägna och flexibla. Förutsättningen för denna öppenhet har varit den trygghet som svenska arbetstagare känner i omställningen genom en bra arbetslöshetsförsäkring med höga ersättningsnivåer och en aktiv arbetsmarknadspolitik. Men regeringens åtgärder riskerar nu själva fundamentet till den svenska konkurrenskraften genom en konsekvent orättvis, omodern, ojämsställd och oansvarig politik, något som också förvärras av oviljan till att vidta åtgärder för att möta det stora antalet varsel under hösten 2008. Den numera missvisande ekonomiska verklighetsbeskrivning som regeringen redogör för i sin skrivelse visar också

Fel! Okänt namn på

mycket tydligt hur snabbt utvecklingen har gått. Parallellt med finanskrisen djupnar nu jobbkrisen alltmer, och långkonjunkturen är redan här. Inför denna mycket snabba negativa utveckling framgår det med all önskvärd tydlighet att regeringens åtgärder är otillräckliga eller direkt felaktiga och att politiken behöver ställas om för att Sveriges konkurrenskraft ska kunna värnas.

Skrivelsen innehåller insatser och åtgärder som berör många olika politik-områden. Vi har inte för avsikt att i detalj redogöra för vår politik på samtliga dessa områden utan hänvisar i stället till våra motioner med anledning av budgetpropositionen. I denna motion vill vi dock åskådliggöra skillnaderna mot regeringen i synen på vad som skapar tillväxt och jobb i Sverige.

Investera i stärkt konkurrenskraft

Jobbpolitiken är central för socialdemokratin, men inga insatser för jobb blir framgångsrika om inte den övergripande ekonomiska politiken syftar till full sysselsättning och kamp mot arbetslöshet. Grunden för jobbtillväxten är en väl fungerande lönebildning och arbetsmarknad, statsfinanser i ordning och god ekonomi i kommunsektorn. En ekonomisk politik som håller räntor och inflation nere och konsumtionen uppe gör att svenska företag kan växa och anställa. Tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är också av avgörande betydelse för människors möjligheter att bidra till den ekonomiska tillväxten.

Sveriges välstånd bygger på ett stabilt makroekonomiskt ramverk, hög sysselsättning, välutbildad arbetskraft och avancerad produktion. Den svenska modellen bygger också på att arbetsmarknadens parter tar ansvar för lönebildningen och andra förhållanden på arbetsmarknaden. Samverkan mellan samhället och arbetsmarknadens parter har starkt bidragit till att få till stånd de investeringar och andra insatser som behövs för att säkra en långsiktigt uthållig och hållbar utveckling av den svenska ekonomin. Samhället erbjuder den som är aktiv på arbetsmarknaden möjligheter till utbildning och utveckling och en trygg inkomst. Den svenska modellen bygger på makroekonomisk stabilitet, hög sysselsättning, en välutbildad arbetskraft, en stark samhällelig infrastruktur, avancerad produktion, frihandel, stabil arbetsmarknad med starka fackföreningar och en gemensamt finansierad trygghet som är kopplad till krav på aktivitet från den enskilde och en tydlig arbetslinje. Dessa beståndsdelar är inte oberoende av varandra. Öppenheten mot globaliseringen bygger på att människor känner sig trygga inför framtiden. Tryggheten vilar i sin tur på två ben: det gemensamma åtagandet att erbjuda möjligheter till utveckling för den enskilde och omfattande gemensamma inkomstförsäkringar.

Vi socialdemokrater är övertygade om att alla har förmågan att bidra till Sveriges utveckling. Vi vill skapa ett arbetsliv som utvecklas genom människors kraft och vilja – inte genom rädsla och otrygghet. En starkare arbetslinje handlar om att varje människas förmåga och vilja till arbete tas till vara.

Vår arbetslinje har fyra byggstenar. En offensiv politik för att skapa fler och nya jobb, att åstadkomma ett uthålligt arbetsliv som förhindrar utslagning

och som gör att människor kan arbeta ett helt yrkesliv. En aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar möjligheter – men som också ställer krav på att den som drabbats av arbetslöshet hittar ett nytt jobb. En väl fungerande inkomstrygghet på vägen mellan två jobb, som kräver att politiken omprövar och förnyar sig. En sådan förnyelse äger för närvarande rum inom ramen för vårt jobbrådsdag. Det ska alltid finnas stöd för att gå vidare eller för att börja om på nytt. Den som förlorar jobbet ska få stöd att hitta ett nytt, men är skyldig att söka jobb aktivt, att vidareutbilda sig, byta yrke eller kanske flytta. Som arbetssökande är man skyldig att acceptera de möjligheter till aktivitet och utbildning som erbjuds. Den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitikerna bygger på både rättigheter och skyldigheter. Insatserna för att arbetslösa ska få jobb måste hålla god kvalitet hela vägen igenom. Kvalitet är en del av en starkare arbetslinje som bidrar till Sveriges utveckling. Kvalitet är en förutsättning för att vi ska kunna ställa krav på deltagande och för möjligheterna att kunna tillvarata varje människas förmåga att arbeta. Vi vill utveckla formerna för systematisk utvärdering och uppföljning av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Fler jobb genom fler och växande företag

Svensk industri är världsledande inom många områden. Teknik, kvalitet och ingenjörskonst har gjort Sverige till ett starkt varumärke i världen. Under de senaste tio åren har exporten ökat med i genomsnitt 8 % per år. Sverige är det land inom OECD som i förhållande till sin ekonomi investerar mest i forskning och utveckling. Sverige har en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier enligt World Economic Forum och Europas bästa innovationsklimat enligt EU-kommissionen. Men nu sviker exporten kraftigt till våra viktigaste marknader, vilket slår särskilt hårt mot ett så exportberoende land som Sverige. Det krävs kraftfulla politiska åtgärder för att vässa svenska företags konkurrenskraft och för att rusta enskilda individer för framtidens jobb. Vi vill stärka tryggheten genom att nyföretagare under en period om upp till tre år ska kunna välja att tillgodoräkna sig inkomstryggheten från en tidigare anställning. Detta genomförs genom att nyföretagaren kan välja att beräkna sin ersättning enligt den modell som gällde när man var anställd. Denna reform bör införas under en försöksperiod och permanentas om den faller väl ut.

Vi vill avsätta 100 miljoner kronor till ett småföretagarstipendium, som prövas utifrån affärsidén och söks från Almi. Stipendiet ska också kunna omfatta goda affärsidéer från personer som inte är jobbsökande.

Vi vill införa ett särskilt innovationslån för uppfinnare. Vi tycker att företagande bör kunna bli en naturlig del av gymnasieutbildningen. Lärare bör kunna erbjudas vidareutbildning om företagande och entreprenörskap. Vi vill också stimulera universitet och högskolor att erbjuda introduktionskurser i företagande. Genom att sänka arbetsgivaravgiften vill vi göra det billigare för småföretagare att anställa. Vi vill inrätta en tillståndsportal där företagare på ett och samma ställe ska kunna ta del av vilka tillstånd som krävs för deras

Fel! Okänt namn på

verksamhet samt kunna ansöka om dessa. För att förenkla för företagare vill vi införa ett guldkort för företagare där verifikat och bokföring helt digitaliseras och det blir lättare att leja bort denna administration.

Vi vill ge Skatteverket ökade möjligheter att motverka fusk och utöka bruket av personalliggare till fler branscher. Vi vill erbjuda mindre företag stöd och rådgivning när de utsätts för oseriösa företag. Vi vill satsa på att förbättra den kommersiella och offentliga servicen för småföretagare i hela landet. Vi vill genomföra en bred exportsatsning med följande inslag

- ? Fler regionala exportrådgivare som verkar nära småföretagen i landets alla län.
- ? Småföretag ska få tillgång till kostnadsfri exportrådgivning.
- ? Riktad satsning till utbildning av exportsäljare för småföretagens behov.

Vi vill stärka de svenska leverantörernas ställning genom en satsning på investerings- och exportfrämjandet med en tydlig profil på de mindre företagen. Vi vill öka anslaget till Forska och väx för att ge fler företag möjlighet att växa, och vi vill gå vidare med programmet Designa och väx för att stärka småföretagens produktutveckling och design.

Vi vill ta vara på tjänstesektorns stora utvecklingspotential och utveckla ett framtidsprogram tillsammans med företag, akademi och fackliga organisationer inom tjänstesektorn. Vi vill ta ett brett grepp över tjänsteproduktion och forskning. Företagens behov och prioriteringar ska vara styrande. Kopplingen mellan näringsliv och akademi ska stärkas. Fokus ska ligga på att öka produktiviteten och förädlingsvärdet. En satsning görs inom ramen för vårt branschprogram.

Besöksnäringen är en bransch med många skickliga och kreativa småföretagare. Staten bör öka sitt engagemang för att stärka branschens tillväxtförutsättningar. Ett branschprogram för besöksnäringen bör genomföras. Avgörande beståndsdelar i detta är ökade statliga investeringar i marknadsföringen av Sverige som turistland och nya initiativ för att stärka Sverige som arrangörsnation för stora internationella evenemang. Utöver betydande infrastruktursatsningar och sänkt bolagsskatt vill vi stärka industrin genom en rad aktiva industripolitiska insatser. Bland annat vill vi stärka exportstödet till nya och växande marknader. En särskild satsning på att förnya den svenska bilparken görs under nästa år genom utökade premier för bilsrotning. Gemensamt för våra industripolitiska åtgärder är att effektivitet och relevans ska uppnås genom att programmen utformas i samråd med företagen.

Den tidigare socialdemokratiska regeringens initiativ till strategiprogram och branschspecifika forskningssatsningar var viktigt för att här vässa konkurrenskraften. Strategiprogrammen togs fram tillsammans med branscherna och fick därför hög relevans för företagen. Samarbetet mellan stat, näringsliv och akademi stärktes, och programmen har visat sig mycket framgångsrika och populära. Regeringen har dock inte tillfört några nya resurser och avser heller inte att fortsätta strategiprogrammen efter innevarande programperiod som avslutas 2010. Vi vill tvärtom gå vidare med nya och fördjupade program. Vi vill ge fler svenska företag möjlighet att växa ute i världen. Vi vill satsa på exportmässor tillsammans med näringslivet för att sälja svenska

tjänster och varor i växande ekonomier i Afrika och Asien. Exportstödet till både industri och småföretag ska byggas ut.

Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. All forskning ska hålla hög kvalitet, och forskningsinsatserna ska rymma både bredd och djup. Delar av det sociala företagandet kan också med visst stöd från samhället vara en möjlighet för människor som står långt från arbetslivet att få en ny chans. Vi vill måna om mångfalden i företagandet och därför främja kooperativa företag och andra verksamheter inom den sociala ekonomin. Det ska vara lättare att starta och driva företag, oavsett om det görs i form av ett aktiebolag eller som ett kooperativt företag. Vi vill därför stärka rådgivningen kring och kunskapen om möjligheterna till socialt företagande. Socialt företagande ska vara ett alternativ bland andra i de företagsfrämjande insatser som staten genomför.

Utbildning och jobb – en investering för framtiden

I dagens arbetsliv är kraven på kompetens höga och de förändras snabbt. Företag vill anställa och arbetssökande vill jobba – men de har inte alltid rätt kompetens för de lediga jobben. Om Sverige ska fortsätta att hävda sig väl krävs investeringar i utbildning och fortbildning. Vår målsättning är att stärka denna position. Investeringarna i utbildning måste därför vara långsiktiga. Redan i förskolan möjliggör en välutbildad personal att barnen tar sina första steg in i det livslånga lärandet. Vi vill fortsätta att satsa på förskolan. Grundskolans centrala roll i alla barns utveckling och lärande kräver insatser och satsningar som ger alla barn chans till lärande och utveckling. Vi vill investera i alla barns och ungdomars utbildning. Vi vill ha tydliga mål, systematiska utvärderingar och utveckla de individuella utvecklingsplanerna till ett kontrakt mellan skola, elev och hem.

För att stärka det livslånga lärandet behövs en generell utbyggnad av vuxenutbildningen inom de yrkesförberedande programmen. Även den studieförberedande delen av komvux behöver byggas ut efter den borgerliga regeringens kraftiga nedskärningar. Den princip för fördelning av statsbidraget till kommunernas vuxenutbildning som innebar att kommunerna med lägst utbildningsnivå och högst arbetslöshet också fick ett högre anslag än andra kommuner, bör återinföras. Vi vill skapa möjligheter för studenter att få värdefull arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik.

Stora behov av kompetensutveckling och utbildning

Sveriges konkurrenskraft ska stärkas. Det gör vi bl.a. genom att förbättra möjligheterna för människor i arbetslivet att bygga på och utveckla sina kun-

Fel! Okänt namn på

skaper genom vidareutbildning. En kompetensförsäkring är därför nästa stora framtidsreform. Den ska ge individen ekonomiska möjligheter att vidareutbilda sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden och gå vidare i arbetslivet *innan* man förlorar jobbet eller drabbas av ohälsa. Samhället ska inte utbilda inne på företagen men stötta de behov av vidareutbildning som finns hos den enskilde löntagaren och på arbetsmarknaden i stort. Genom att ge människor möjlighet att vidareutbilda sig eller yrkesväxla ska försäkringen förebygga arbetslöshet och stärka arbetslinjen. Individen saknar oftare möjligheten än viljan. Som många andra saker i samhället är möjligheten till vidareutbildning eller yrkesväxling något som alla behöver men som blir för kostsamt om vi ska stå för det var och en för sig. Därför behöver vi hitta en ny gemensam lösning som skapar möjligheter för både enskilda och samhället som helhet.

Vi vill pröva en försäkringslösning som staten och arbetsmarknadens parter står för gemensamt. Försäkringens primära syfte är att förebygga arbetslöshet samt motverka och förhindra inlåsning genom att höja individens anställningsbarhet. På så sätt bidrar den till Sveriges fortsatta utveckling som kunskapsnation och stärker arbetslinjen. Fördelen med en försäkringslösning jämfört med individuellt sparande är att alla omfattas av möjligheten den dag behov uppstår, samtidigt som utvecklingsinsatserna kan koncentreras till dem som faktiskt behöver dem.

En viktig utgångspunkt är att försäkringen inte ska ersätta arbetsgivarnas ansvar för kontinuerlig personalutbildning eller kompetensutveckling. Det är också viktigt att säkerställa att avtalen inte utformas så att de skapar inlåsning av arbetskraft i vissa branscher eller företag.

Bättre trygghet ger fler jobb – bygg vidare på omställningsavtalen

När människor riskerar uppsägning på grund av att arbetstillfällena försvinner är det viktigt med tidiga insatser för att de ska kunna gå vidare till nya jobb eller utbildning innan arbetslöshet är ett faktum. På större delen av arbetsmarknaden gäller avtal med särskilda trygghetsförsäkringar för att underlätta omställning vid uppsägning.

Flera studier visar att arbetssökande som får stöd av trygghetsfonder snabbare får arbete. Omställningsförsäkringarna leder sannolikt till minskad arbetslöshet genom att insatser sker tidigt, vilket ger stora samhällsekonomiska vinster. Vi socialdemokrater är beredda att pröva om en stimulans från samhällets sida kan utveckla modellerna för omställningsavtal. Syftet bör vara att ytterligare stärka stöd och rådgivning vid strukturomvandling för att minska risken för arbetslöshet.

Broar tillbaka till jobb – yrkesutbildning för arbetslösa

Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen innebär en mycket god möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och att hitta ett jobb. Detta gäller för alla grupper av deltagare. Sedan regeringen tillträdde har antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen minskat med över 70 %. I ett läge när varslen duggar tätt och arbetslösheten stiger krävs rejäla möjligheter till vidareutbildning. Vi föreslår 9 000 nya platser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning 2009 och 10 000 platser 2010 och 2011. Vi vill att arbetsmarknadsutbildning också ska komma tjänstemän och akademiker tillgodo. Det kan finnas skäl för att erbjuda påbyggnadsutbildning till personer som passerat åldersgränsen för studiemedel eller som redan använt studiemedlen fullt ut, så att de lättare får jobb. Därför vill vi hitta en generell försäkringslösning som både ger individen stor möjlighet att själv avgöra om och vilken utbildning hon ska gå men där det också finns möjlighet att genom utbildning söka sig vidare i arbetslivet i samverkan med arbetsgivaren och med samhället i övrigt.

En modern kompetensförmedling för alla

Vi vill utveckla den traditionella Arbetsförmedlingen genom att bygga om delar av den till en kompetensförmedling. Förutom att matcha arbetssökande till lediga jobb ska kompetensförmedlingen erbjuda matchning med ny kunskap. Kompetensförmedlingen ska utnyttja den mångfald av utbildningsmöjligheter som finns i samhället – hos institut, företag, yrkesutbildare, vuxenutbildning, högsolor, folkhögskolor – för att matcha investeringar i människors kompetens med behoven på arbetsmarknaden. Det ska handla om kvalificerad vägledning och förmedling med gedigna kunskaper om arbetsmarknaden i närområdet och olika utbildningsvägar. Det ska handla om att erbjuda bra utbildningar som stärker människors ställning på arbetsmarknaden. En viktig del i kompetensförmedlingens uppdrag ska vara att arbeta med ombytessökande.

Privata komplement till Arbetsförmedlingen

Privata aktörer, bl.a. bemanningsföretag, som utför coachnings- och matchningsinsatser utgör ett växande komplement till den offentliga Arbetsförmedlingen. Vi ser inte att det här råder någon motsättning, tvärtom kan privata alternativ bidra till ett bredare utbud av förmedlingstjänster och en anpassning av verksamheten till dagens behov. Men det finns också problematiska sidor av bemanningsföretagen som behöver uppmärksammas. För anställda i kundföretaget kan det finnas farhågor för att arbetsgivaren kringgår anställningsskyddet och då särskilt företrädesrätten genom att hyra in personal från bemanningsföretag. En situation som lett till mycket diskussion är om en arbetsgivare säger upp arbetstagare på grund av arbetsbrist och därefter hyr in personal från ett bemanningsföretag. Om det skulle visa sig att lagstiftning-

Fel! Okänt namn på

en inte fungerar eller är otillräcklig, är vi beredda att se över förutsättningarna för att komma till rätta med sådana brister.

Trygghet och utveckling – en arbetslöshetsförsäkring värd namnet

Regeringen har under sina första två år vid regeringsmakten förstört arbetslöshetsförsäkringen. Den har blivit både dyrare och sämre – och en halv miljon löntagare har som resultat av detta lämnat försäkringen. De står nu utan trygghet när Sverige är på väg in i en lågkonjunktur. Regeringen gör ett krampaktigt försök att vända utvecklingen och föreslår en sjättedels återställare av avgifterna (som inte ens de löntagare som har fått de största avgiftshöjningarna får del av) och några förändringar i medlems- och tillträdesvillkoren i försäkringen.

Vi socialdemokrater menar att det mest effektiva sättet att öka tryggheten för löntagarna är att radikalt förbättra arbetslöshetsförsäkringen genom att sänka avgifterna och att höja ersättningen för breda grupper. Arbetslöshetsförsäkringen kommer i sin helhet att utredas i vårt jobbrådslag.

Lissabonstrategins omfattning

Europeiska rådet gav arbetet med Lissabonstrategin en nystart genom sitt beslut vid toppmötet i mars 2005. Ett verktyg för att främja denna nystart är de nationella program för tillväxt och sysselsättning som alla medlemsländer då ålades att lägga fram. Regeringen bör verka för att Lissabonstrategin, i enlighet med det synsätt som Europeiska rådet i mars 2005 fortsatt ställde sig bakom, även framöver ses som tredelad, dvs. att socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken ömsesidigt stöder varandra. Detta innebär inte att EU ska utvidga sina kompetensområden till sådana som för närvarande tillhör medlemsstaternas nationella angelägenheter. Dock är det viktigt att arbetet med Lissabonstrategin utgår från synsättet att det är välfungerande marknader, utbildning, en aktiv välfärdspolitik och en progressiv miljöpolitik som tillsammans bidrar till tillväxt och jobbskapande. Vi ser det därför som nödvändigt att det nationella handlingsprogrammet även framöver innehåller dessa dimensioner och pekar på hur de bidrar till det övergripande målet, nämligen tillväxt och skapande av nya arbetstillfällen. Detta synsätt är särskilt viktigt i den lågkonjunktur som vi nu går in i.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 28 oktober 2008

Tomas Eneroth (s)

Carina Adolfsson Elgestam (s)

Eva-Lena Jansson (s)

Börje Vestlund (s)

Krister Örnfjäder (s)

Alf Eriksson (s)

Renée Jeryd (s)

Karin Åström (s)